

PRAGMATISK PROFIL

af dagligdags
kommunikationsfærdigheder
hos voksne

Vejledning

Hazel Dewart and Susie Summers

PRAGMATISK PROFIL

Af dagligdags kommunikationsfærdigheder hos voksne

Vejledning

© Hazel Dewart and Susie Summers

Dansk udgave

1. udgave 2012

Institut for Syn og Hørelse, Aalborg

© 2012

Oversættere: Gert Krabsen og Edda Medici

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog til kommercielle formål uden udgivers skriftlige samtykke er forbudt ifølge dansk lov om ophavsret.

Indhold

Kapitel 1. Introduktion	4
Kapitel 2. Pragmatiske aspekter ved sprog	6
Tilgange til pragmatik.....	6
Pragmatik og kommunikationsvanskeligheder.....	7
Udviklingen af pragmatik gennem livet	8
Vurdering af pragmatiske aspekter af sproget	9
Kapitel 3. Den valgte fremgangsmåde i Pragmatisk Profil.	11
Fokus på dagligdags brug af sproget	11
Arbejde med familier og hjælpere	12
Værdsættelse af en persons egne indsigter	12
Kvalitativ tilgang.....	12
Interview-metoder	13
Rolle ved udvikling af indsatsstrategier	13
Kapitel 4. Beskrivelse og udvikling af Profilen.....	14
Udvikling af den Pragmatiske Profil	15
Pålidelighed og gyldighed.....	16
Kapitel 5. Brug og administration	17
Planlægning af interview.....	18
Forberede interview	18
Udførelse af interview.....	18
Registrering af svar.....	19
Brug af eksempler	19
Sammenfatning af Profilens svar.....	20
Afsnit A: Kommunikative funktioner	21
Afsnit B: Reaktion på kommunikation	21
Afsnit C: Interaktion og samtale	21
Afsnit D: Indholdsbestemt variation	21
Kapitel 6. Brug af Pragmatisk Profil ved særlige klientgrupper	22
Personer med afasi	22
Voksne med indlæringsvanskeligheder	23
Personer med autisme.....	24
Hørenedsættelse	24
Voksne med psykiske sygdomme.....	24
Andre brugergrupper.....	24
Kapitel 7 Betydning for intervention.....	26
Brug af profilen til at planlægge indsats.....	26
Klienten	27
Familier, venner og personale.....	28
Det kommunikative miljø	28
Afsluttende bemærkning	29
REFERENCER	30

Kapitel 1. Introduktion

Den grundlæggende inspiration til at udvikle *Pragmatisk Profil* har været vores tro på, at et tilstrækkeligt billede af en persons sprogfunktion ikke opnås uden indsigt i personens kommunikation i hverdagen. Vi føler stærkt, at en sådan indsigt kan hjælpe med at forbedre resultaterne af andre sprogvurderinger og hjælpe til at nå mål, der har en meningsfuld indflydelse på folks erfaring som samtalepartner.

Et sådant perspektiv er ofte vanskeligt at få i typiske kliniske tilgange til vurdering, såsom standardiserede tests og observationer af interaktioner i kliniske omgivelser. Observationer i hjemmet kan være værdifulde, men er dyre i tid og ressourcer, og kan stadig ikke give et billede af en persons kommunikation i en bred vifte af situationer.

Den øgede fokus på lingvistik (Levinson, 1983; Sperber og Wilson, 1986) og i studiet af pragmatisk tale og sprog, samt undersøgelse af brugen af sproget i en sammenhæng, har haft stor indflydelse på udviklingen af profilen. Pragmatisk Profil beskæftiger sig med de formål, som ytringer bliver brugt til; de antagelser, som talere og lyttere gør sig og med, hvordan kommunikation opnås. En pragmatisk tilgang påvirker teori, forskning og, i stigende grad, praksis inden for tale- og sprogpatologien (Prutting, 1982; Gallagher og Prutting, 1983, Smith og Leinonen, 1992, Lesser og Milroy, 1993, Craig, 1995). Nogle forfattere har talt om en 'pragmatisk revolution' (Lund og Duchan, 1983).

For nogle år siden søgte vi at bidrage til denne 'revolution' ved at udvikle en metode til at undersøge kommunikation, der ville give behandlere et billede af kommunikationen udenfor en klinisk sammenhæng og inden for rammerne af dagligdagen. Vores oprindelige arbejde var rettet mod kommunikation hos børn i førskolealderen - med deres familier og andre omsorgspersoner (Dewart og Summers, 1988). Senere udvidede vi det til også at omfatte en ældre aldersgruppe - børn i skolealderen (*Pragmatisk Profil af daglige kommunikationsfærdigheder hos børn*; Dewart og Summers, 1995).

Vores tilgang har været at inddrage forældre, lærere og andre omsorgspersoner som aktive partnere i at udforske barnets kommunikation, ved at give dem et middel til at dele deres viden om barnet i en struktureret form, der er brugbar for behandleren. Centralt for denne tilgang var en struktureret samtale, hvorigennem den typiske kommunikative adfærd kan beskrives.

Vi opdagede, at denne tilgang ikke kun gælder for børn, og at lignende metoder kan udvikles til at undersøge kommunikation hos voksne. En række fagfolk, der beskæftiger sig med voksne med kommunikationsvanskeligheder, opfordrede os til at tænke over denne mulighed. Som et resultat begyndte vi udviklingen af *Pragmatisk Profil af daglige kommunikationsevner hos voksne*.

Som i de øvrige profiler var intentionen at søge at opfange nogle af en persons dagligdags interaktioner gennem beskrivelser i et uformelt interview, udført med et familiemedlem eller en person, der kender personen godt. Men da vi begyndte at udvikle og interviewe i pilotprojektet, blev vi klar over at hos mange, hvis ikke de fleste, var det uhensigtsmæssigt at bede om en redegørelse for deres kommunikation fra andre uden at give dem mulighed for at give deres egen opfattelse og indtryk. Vi fandt, at vi var nødt til at udtænke to udgaver af interviewet; et for et familiemedlem, ven, ægtefælle eller en anden tæt på personen; og et for personen selv.

Hensigten er at de to versioner skulle være ens, så personen og omgivelserne spørges om de samme situationer og erfaringer. Vi havde derfor brug for at udforme spørgsmål, der kan bruges af en, der skal interviewes om personen, men også i en lidt omskrevet form, kan give personen mulighed for at reflektere over hans/hendes egen kommunikation.

Det var også vigtigt for os, at fokus i spørgsmålene skulle være på *kommunikation*, ikke på *vanskeligheder ved at kommunikere*. Meningen er at de kan anvendes til alle, og ikke kun mennesker med funktionsnedsættelser, der påvirker deres kommunikation. Hvis personen som udspørges har sådanne funktionsnedsættelser, skal spørgsmålene være anvendelige, uanset funktionsnedsættelse eller årsag. Disse krav til spørgsmålene og deres formulering viste sig til tider at være en stor mundfuld. Men vi håber, at vi har været i stand til at komme nærmere realiseringen af disse mål.

Vi modtager gerne feedback fra brugerne om, hvordan Profilen fungerer i praksis og med forskellige klientgrupper.

Tak til:

Alle, der opfordrede os til at udvikle *Pragmatisk Profil for voksne*; studerende ved City University og Central School of Speech and Drama; alle der udførte forskningsprojekter, som hjalp os med at udvikle testversioner; de praktikere, der afprøvede testversioner af profilen med deres klienter og brugte tid på at give os feedback; klienter, familier, studerende og andre, der har fået og brugt test-versionerne af interviewet.

Kapitel 2. Pragmatiske aspekter ved sprog

Vi satte os for at udvikle en metode til at undersøge en persons typiske brug af sproget i dagligdags situationer, og til at gøre det inden for en ramme, afledt af begrebet pragmatik. Pragmatik kan bredt defineres som en henvisning til »brugen af sprog i en sammenhæng, af virkelige talere og lyttere i virkelige situationer" (Bates, 1974). Pragmatisk Profil er rettet mod dette brede perspektiv af en persons sprogbrug i virkelige situationer.

Evnen til at kommunikere med succes omfatter at vide mere end ordenes betydning og hvordan man kan kombinere dem i sætninger. Den omfatter at vide, hvordan man bruger sproget til at interagere med andre ved at give dem beskeder, som er informative, aktuelle, og passende til lejligheden. Det omhandler også at tilpasse vores brug af sproget til andre menneskers. Vi forholder os til viden, forståelse og måden af kommunikation hos de personer, vi kommunikerer med, så vi effektivt kan deltage i samtaler. Pragmatik ses af sprogforskere som involverende et sæt regler, der ligger til grund for hensigtsmæssig brug af sproget i bestemte sociale sammenhænge, og som ligger bag vores evne til at udlede den mening der var hensigten med det folk siger.

Den præcise formulering af disse regler og en præcis definition af omfanget af pragmatik er komplekse og kontroversielle spørgsmål (Levinson, 1983). Viften af pragmatiske emner kan strække sig fra dem, der vedrører sprogstruktur (som f.eks. måden sammenhæng mellem ytringer kan påvirke valget af pronomen og syntaktisk struktur), til aspekter af sprogbrug, der er relativt uafhængige af sprogstruktur (såsom indflydelsen fra kontekst eller samtalepartner på, hvad det er passende at sige). Vi har valgt en bred fortolkning af begrebet pragmatik, der omfatter hvordan kommunikative intentioner kommer til udtryk, hvordan andre personers kommunikative intentioner udtrykkes, hvordan andre personers kommunikative intentioner bliver forstået, hvordan samtaler udføres, og hvordan kommunikationen påvirkes af aspekter i den situationsbestemte kontekst.

Tilgange til pragmatik

De vigtigste begreber fra pragmatik, som har indvirkning på studiet af dagligdagens kommunikation og kommunikationshandicap kan ikke gennemgås i detaljer her (se Smith og Leinonen, 1992, Lesser og Milroy, 1993). De omfatter begrebet intentionalitet, baseret på taleteori (Searle, 1969): studiet af de intentioner, en taler stræber efter at formidle, og lytterens opfattelse af disse intentioner. Andre vigtige begreber omfatter begrebet konversationsimplikationer (Grice, 1975); ideen om, at i en samtale drager folk hele tiden slutninger om, hvad taleren mener, baseret på oplysninger, der faktisk ikke indgår i, hvad der blev sagt.

Forbundet med dette er betydningen af samarbejdet mellem deltagerne i en samtale, så enhver kan antage, at de andre overholder visse konventioner/samtaleregler (Grice, 1975).

Disse konventioner kan omfatte at gøre hvad man siger så kort og klart som muligt. Lytterne er nødt til at vurdere, hvilke af de mulige underforståede meninger, de kan uddrage, som kan være de, som var tilsigtet af taleren.

Relevansteori (Sperber og Wilson, 1986) hævder, at disse vurderinger er baseret på graden af relevans for lytteren i forhold til tidligere antagelser og graden af involveret kognitiv indsats.

Egnethed er et andet vigtigt begreb; folk er nødt til at vide, hvornår det er passende eller upassende at bruge et bestemt udtryk, alt efter sociolingvistiske forskelle så som kulturelle eller subkulturelle normer, den kommunikative situation og deltagerens status.

Selv om disse teoretiske begreber om pragmatik har påvirket vores udvikling af spørgsmålene til profilen, er der ingen tæt afhængighed af én teoretisk model. Snarere har indsigt fra en række modeller og tilgange styret vores valg af spørgsmål. Nogle aspekter af pragmatik er ikke let tilgængelige for, hvad der kan betegnes som 'meta-pragmatisk' eller 'meta-kommunikativ' bevidsthed, og dette har haft konsekvenser for de emner, som kan blive omfattet af profilen.

Pragmatik og kommunikationsvanskeligheder

Der har været en stigende interesse for relevansen af pragmatik i tale- og sprogpatologien (Gallagher og Prutting, 1983; Gallagher, 1991a, McTear og Conti-Ramsden, 1992, Smith og Leinonen, 1992). Karakterisering af en persons sprog, der er baseret på fonologi, syntaks og semantik, fanger ikke den virkning, som problemer i disse områder kan have på personens evne til at bruge sproget til at kommunikere med andre. Derudover kan aspekter ved den pragmatiske funktion selv blive forringet.

Tilgange til studiet af kommunikative funktionsnedsættelser afspejler to forskellige måder at tænke på forholdet mellem pragmatiske aspekter af sprog og andre sprogkomponenter (Craig, 1983; 1995; McTear og Conti-Ramsden, 1992). En måde er at betragte pragmatik som en separat komponent sammen med andre, såsom syntaks, morfologi og fonologi, kendt som en *modulær tilgang*. Den anden måde er at behandle pragmatik som en integreret del af et interaktivt system, der forbinder sproglige former og funktioner. Dette kan betegnes som en *integreret fremgangsmåde*.

Fra det *modulære* synspunkt kan svækkelser i pragmatiske aspekter af sproget opstå, ligesom syntaks eller fonologi kan være nedsat. Fra det *integrerede* synspunkt vil svækkelser i andre aspekter af sproget interagere med pragmatik, f.eks. vil problemer med sprogets form, såsom syntaktiske vanskeligheder, interagere med og have en indvirkning på den pragmatiske funktion. Det er denne integrerede model, som er tættest på vores tænkning i udviklingen af Pragmatisk Profil. Profilen er ikke rettet mod at undersøge problemer, der er specifikke for området pragmatik, men snarere på at undersøge, hvordan pragmatiske funktioner udføres, og hvordan de kan være påvirket af de kommunikative funktionsnedsættelser, en person kan have.

Der er en tæt sammenhæng mellem pragmatik og området social kompetence; de evner, der ligger til grund for deltagelse i sociale interaktioner. Grænsen mellem de to områder har været svær at trække både begrebsmæssigt (Levinson, 1983), og i forhold til studiet af kommunikationsnedsættelse (Craig, 1995). Vi har ikke brugt fastlåste definitioner af disse to områder i fastlæggelsen af omfanget af profilen, men har søgt at lægge fokus på brugen af sprog i sociale situationer, snarere end at beskæftige os med sociale interaktioner generelt.

Det er vigtigt at overveje sondringen mellem den faktiske kommunikative adfærd (ydeevne) og underliggende viden (kompetence). Denne skelnen er omtalt i relation til pragmatiske vanskeligheder ved Smith og Leinonen (1992). En svækkelse i den underliggende pragmatiske viden kan karakterisere sproget hos nogle mennesker med alvorlige kommunikationsproblemer, som i forbindelse med autisme. Hos mennesker med udviklingshæmning, hvor kommunikationsproblemerne kan være mindre alvorlige, kan der dog mangle nogle aspekter af pragmatisk viden.

Andre kommunikative vanskeligheder kan opstå, ikke på grund af en grundlæggende svækkelse i pragmatisk viden, men på grund af problemer med at omsætte denne viden til brug. Sådanne problemer kan opstå, f.eks. hvor en hjerneskade har nedsat en persons evne til at forstå tale ved normal hastighed, eller til at frembringe ytringer med den mindste kompleksitet. Selv om disse problemer måske ikke nødvendigvis påvirker pragmatikken direkte, vil de have indirekte virkninger på personens evne til at mobilisere denne viden i kommunikative situationer. Andre mennesker kan have svært ved at bruge deres kompetence på grund af problemer forbundet med manglende selvtillid, angst eller en ulyst til at deltage i kommunikation.

I praksis er det meget vanskeligt at afgøre, om vanskeligheder vedrører kompetence eller udførelse. Kompetence kan ikke vurderes direkte, men kan kun udledes af oplysninger om præstation. Vores tilgang har været at fokusere på resultater, ved at bede folk om at beskrive en persons typiske kommunikative adfærd.

En anden vigtig overvejelse er den vigtige interaktive karakter af pragmatiske aspekter af sproget. Selv i en kort samtale skal to eller flere mennesker tage roller som både taler og lytter og samarbejde for at sikre, at hvad der bliver sagt er meningsfuldt for den anden person; at samtalen skifter uden store pauser eller 'overlap', og at misforståelser fra-sorteres (Sacks et al., 1974). Ytringer kan kun bedømmes som passende i forhold til særlige kommunikative partnere og i forhold til, hvad partneren netop har sagt eller gjort. Kommunikativt samarbejde kræver derfor en løbende tilpasning til den anden persons verbale og nonverbale kommunikation. Subtile kognitive processer er involveret i at omsætte, det der bliver sagt, til viden om samtalepartneren (Grice, 1975; Clark og Marshall, 1981; Sperber og Wilson, 1986). Kommunikative partnere har tendens til at ændre deres interaktionsform for at tilpasse sig samspillet med en person med kommunikationsnedsættelse. Sommetider kan disse tilpasninger lette kommunikationen, men nogle gange kan de hæmme eller begrænse den (Smith og Leinonen, 1992, Lesser og Milroy, 1993).

Pragmatisk Profil giver mulighed for begge parter til at bidrage med deres perspektiver og kan give en vis indsigt i denne proces.

Udviklingen af pragmatik gennem livet

Et udviklingsperspektiv er relevant, selv når det drejer sig om voksne. De fleste udviklingsmæssige aspekter af pragmatik koncentrerer sig om tidlig og sen barndom (McTear og Conti-Ramsden, 1992). I disse år udvider børn viften af kommunikative intentioner, som de udtrykker, og øger de sofistikerede former, de bruger til at udtrykke dem.

I ungdomsårene og ind i voksenlivet stiller nye sociale grupper og nye arbejds- og familieroller krav til folk om at udvide rækken af kommunikative former, og at udvikle måder at bruge sprog, der er passende for forskellige situationer. Med aldring, sammen med kognitive og fysiske ændringer, kan den måde folk bliver set på af andre, føre til ændringer i kommunikative former. Det er hensigten, at Pragmatisk Profil kan give en måde at udforske kommunikation på stadier i livet fra unge til ældre personer.

Vurdering af pragmatiske aspekter af sproget

Udviklingen af egnede vurderinger af pragmatiske aspekter af sproget har vist sig at være en udfordring af en række grunde, som har forbindelse med vores tidligere diskussion af pragmatik. Lesser og Milroy (1993) kommenterer manglen på tilstrækkelige instrumenter, egnet til at undersøge pragmatik og siger, at det i høj grad er på grund af den forskelligartede og omstridte karakter af vidensgrundlaget i pragmatik, som der trækkes på. En række forfattere har påpeget, at en ændring i tænkemåde vil blive inddraget når et pragmatisk perspektiv medtages i studiet af sproglige funktionsnedsættelser (Lund og Duchan, 1983; Prutting og Kirchner, 1983; Gallagher, 1991b).

Gallagher kommenterer, at de oprindelige forventninger kan have været, at der ville blive udviklet tests og normsæt for pragmatiske færdigheder, der i form ligner dem, der er til rådighed for at vurdere sprogstruktur. "At tænke på nye måder har været svært, og graden af forandring, som var nødvendig for at gennemføre pragmatiske modeller, var ikke fuldt ud forventet"(Gallagher, 1991a, s. 6)

En række problemer opstår, når vurderingsmetoder, traditionelt anvendt i andre områder af sproget, anvendes på pragmatik. Det kan ikke antages at en persons sprogbrug i klinikken vil være den samme som deres brug af sproget andetsteds. Psykologiske teknikker, såsom standardiserede tests, egner sig ikke umiddelbart til undersøgelse af pragmatik. De måder, hvorpå en persons sprog varierer med person, sted og aktivitet, er kernen i denne undersøgelse, og kan ikke dækkes af forsøg på at studere sprog i en relativt kontekstfri test-situation. Den interaktive karakter af kommunikation betyder, at en persons sprogbrug påvirkes løbende af, hvad andre mennesker siger og gør. Denne dynamiske kvalitet er svær at fange i et testmønster. I en testsituation er den anden person i en relativ magtposition; den der sætter dagsordenen, indleder interaktioner, styrer ændringer i emne og bruger typisk "kendt svar"-spørgsmål (Searle, 1969): spørgsmål, hvor han/hun allerede har svaret.

I forsøget på at måle pragmatisk adfærd kan begrebet "korrekt" svar ikke opretholdes, da den pragmatiske adfærd påvirkes af mange samspilsmæssige, situationelle, kulturelle og andre variabler. "Passende" er sædvanligvis blevet anvendt i stedet for "korrekt", men her kommer subjektive vurderinger i spil i forhold til hvad der er passende i forskellige sociale situationer. Disse vurderinger er nødt til at tage hensyn til kulturelle forskelle og forskelle i enkeltpersoners kommunikationsstil, især når nogen har et handicap, som påvirker deres deltagelse i kommunikative interaktioner.

På trods af de skitserede vanskeligheder er der udtænkt en række procedurer til at vurdere pragmatiske aspekter af sproget hos voksne. De fleste af disse er udviklet til specifikke kliniske grupper, fortrinsvis til voksne med afasi. Mennesker med udviklingshæmning har også været i fokus for nogle vurderinger (van der Gaag, 1988, van der Gaag og Dormandy, 1993, Calculator og Bedrosian, 1988). Vurdering af metoder til voksne med afasi er blevet revideret af Smith og Leinonen (1992) og Lesser og Milroy (1993) og vil ikke blive diskuteret i detaljer her. Manochiopinig og kolleger kategoriserer vurderingerne i fem tilgange:

- Observere kommunikative interaktioner for tilstedeværelsen af en række verbale og nonverbale kommunikative handlinger, og bedømme dem for egnethed (Skinner et al, 1984; Prutting og Kirchner, 1987);
- Observere og afkode effektiviteten af en persons kommunikation i forskellige situationer (Sarno, 1965; Lomas et al., 1989);
- Måling af den kommunikative succes i en standardiseret procedure, der omfatter rollespils-opgaver (Holland, 1980);

- Undersøgelse, der involverer familien om personens kommunikative stil og behov (Florance, 1981; Holland, 1982; Webster et al, 1982);
- S sammensatte fremgangsmåder, der bruger flere af de ovennævnte teknikker (Penn, 1988; Gerber and Gurland, 1989; Wirz et al., 1990).

Styrker og begrænsninger af fremgangsmåder og specifikke vurderinger er diskuteret af Ball et al., (1991), Manochiopinig et al., (1992) og Lesser og Milroy (1993). Siden Manochiopinig et al. (1992)'s gennemgang, har Lesser og Milroy (1993) præsenteret en metode til undersøgelse af samtaler, der giver en metode til en indgående analyse af, hvordan samtalen styres mellem to personer, hvor mindst den ene er afatisk.

Modsat den kategori, der betragter familiens perspektiv på personens kommunikation, tager Pragmatisk Profil en helt anden metodisk tilgang: Den forsøger ikke at påtvinge vurderinger eller andre former for måling, men tager en kvalitativ, beskrivende tilgang til dataindsamling, og tager perspektivet for den pågældende person i betragtning, som beskrevet i næste kapitel.

Kapitel 3. Den valgte fremgangsmåde i Pragmatisk Profil.

De vigtigste elementer i fremgangsmåden ved Pragmatisk Profil er, at den:

- består af en uformel samtale med en åben form for udspørgen;
- fokuserer på en persons kommunikation i dagligdagen snarere end i kliniske interaktioner;
- fremmer en måde at arbejde med familier og hjælpere, hvis indsigt og viden påskønnes, opmuntrer dem til at føle, at de kan yde et bidrag til intervention, og til at overvåge fremskridtene;
- giver en måde at fastslå personens egne opfattelser, lægger vægt på personers egne indblik i deres erfaringer som kommunikationspartner;
- giver kvalitative, beskrivende data, som kan give en ekstra dimension til andre kvantitative vurderinger;
- hjælper med at planlægge indsats, som er relevant for de daglige kommunikative behov hos personen og dem, der bor sammen med eller yder omsorg for personen.

Fokus på dagligdags brug af sproget

Pragmatisk Profil beskæftiger sig med, hvordan sproget bruges i dagligdags kommunikative interaktioner. Spørgsmål om 'økologisk validitet' (Bronfenbrenner, 1979) er ofte blevet rejst i relation til vurderinger af sprog, som i mange områder af neuropsykologisk vurdering og rehabilitering. Scores fra standardiserede tests af sprog, udført i typiske kliniske situationer, giver lidt eller ingen indsigt i dagligdags brug af sproget til kommunikation (Holland, 1980).

'I klinikken' fremkaldes typisk kun et lille udvalg af kommunikative interaktioner, hovedsagelig fordi én person har kontrol over interaktionen. Denne situation kan sammenlignes med dagligdags interaktioner såsom shopping, chat med venner, aftale tid ved lægen, at købe en busbillet, hvor der er en bred vifte af kommunikative partnere, og hvor personen er bedre i stand til at træffe valg den måde, vedkommende vil interagere, eller endda vælge om vedkommende overhovedet vil interagere. Profilen er ikke en vurdering af succes i sådanne situationer, så vel som det ikke er en test af funktionel kommunikation.

Profilens spørgsmål om, hvordan en person bruger sprog, er funderet i konkrete situationer, typiske for dagligdagen. Gennem svar på disse spørgsmål opbygges et billede af dagligdags kommunikation.

Profilen har til formål at give et bredt perspektiv på en persons sprogbrug til kommunikation i dagligdags interaktioner. Den information opnås indirekte ved interview. De indhentede oplysninger er derfor altid fra oplevelsen af en person. Det kan følges op af mere direkte observation, hvis en mere detaljeret undersøgelse menes at være nødvendig.

Arbejde med familier og hjælpere

Et af de vigtigste elementer i profilen er, at der lægges vægt på viden og indsigt fra familiedlemmer og andre omsorgspersoner. Det kan skabe et forhold til plejepersonale og familiemedlemmer der er involveret i pleje, der viser respekt for deres bidrag og forbedrer deres status. Ved at blive inviteret til at dele deres oplevelse af en klient gennem Profilinterviewet kan de føle, at de har indflydelse på det indtryk af klienten, der er opnået hos den professionelle, og at de har en rolle i det yderligere arbejde der skal udføres.

På grund af de valgte spørgsmål kan de adspurgte blive mere bevidste om aspekter af klientens kommunikation. F.eks. hvor en person har mistet sit talesprog ved et slagtilfælde, kan et familiemedlem eller omsorgsperson fokusere mindre på begrænsninger af personens tale og mere på de metoder, som han/hun kan kommunikere med. Ligeledes kan en person tæt på en klient med indlæringsvanskeligheder se, at visse aspekter af personens opførsel bliver brugt kommunikativt, selv om de ikke tidligere har været overvejet i dette lys.

Brug af oplysninger fra profilen til at planlægge mål for indsatsen kan støtte pårørende i at føle, at de kan bidrage til arbejdet med klienten og hjælpe med at følge udviklingen.

Værdsættelse af en persons egne indsigt

I mange tilfælde kan en klient have information og opfattelser om sine oplevelser med kommunikation, som de professionelle kan lære af. Vi ønskede at give en måde hvorpå disse oplysninger deles, og dermed blev 'selvrapporterings-versionen' af profilen udviklet.

Klienternes rettigheder til at have deres mening og fremføre deres opfattelser er således forbedret. Disse rettigheder er særligt vigtige ved kommunikationsforringelser, hvor mulighederne kan være begrænsede, og andre kan have en tendens til at "tale for" personen. Vi vil derfor opfordre brugere til at gøre en indsats for at indhente klientens egne opfattelser ved hjælp af selvrapporterings-interview. Selv når en persons sproglige evner er begrænsede er det værd at overveje, om han / hun kan være i stand til at respondere på nogle af spørgsmålene.

Kvalitativ tilgang

Det er vores erfaring, at kvalitativ, beskrivende information spiller en vigtig rolle sammen med kvantitative data i forbindelse med undersøgelse af sproglig dysfunktion (Dewart og Summers, 1993). Som nævnt ovenfor er traditionelle psykometriske teknikker og andre former for målinger særligt problematiske for de pragmatiske aspekter af sproget, hvor det er vanskeligt at afgøre, hvad der er 'rigtige' præstationer, og hvor adfærd varierer på en lang række variabler, afhængig af situationen, partner og med henblik på interaktionen.

En kvalitativ interviewstrategi kræver en dygtig interviewer, som interviewer baseret på en forud planlagt dagsorden, transskriberer interviewene, og derefter analyserer dem for at bestemme de vigtigste temaer ud fra dataene. I udviklingen af Pragmatisk Profil har vi forsøgt at tilpasse disse metoder til at give et struktureret værktøj til den kvalitative undersøgelse af pragmatiske aspekter af sproget. Profilen giver en ramme for en samtale, der kan bruges med forskellige personer, med den samme person over tid, og af forskellige interviewere. Brug af et forud defineret interview betyder, at interviewerne ikke behøver at udforme egne spørgsmål for hver enkelt klient, og erfaring kan bygges op om måden spørgsmålene fungerer i praksis. Der er stadig fleksibilitet i den måde, spørgsmålene bliver stillet, efterhånden som brugere bliver dygtigere til at anvende interviewet.

Brug af en kvalitativ tilgang indebærer en anden holdning til dataindsamling og indsamling og analyse af resultaterne i forhold til brug af kvantitative metoder, som skitseret i kapitel 5.

Resultaterne af Profilen er ikke opsummeret numerisk, men i beskrivende form. Disse beskrivelser kan sammen med scoringer fra kvantitative foranstaltninger bidrage til at give oplysninger om konsekvensen af kommunikationsvanskeligheder i personens hverdag. De kan udbygge de leverede data og give en ekstra dimension til testresultaterne.

Interview-metoder

Det er hensigten, at Profil-interviewet gennemføres i en uformel stil, og at interviewede skal føle sig godt tilpas, mens de deltager. Profil-spørgsmålene er forankret i konkrete begivenheder og dagligdags oplevelser, som folk let kan relatere sig til. Ordlyden af hvert spørgsmål er nøje udvalgt og afprøvet i en række forsøg med en vifte af respondenter. Hvert spørgsmål skal lede den adspurgte til de særlige aspekter af kommunikation, der er hensigten. På samme tid skal spørgsmålene bruge et let forståeligt sprog, undgå fagterminologi, og det må ikke lyde formel eller opstyltet, når de stilles af interviewerens.

Vi har forsøgt at gøre spørgsmålene relevante for enhver person, uanset om vedkommende har vanskeligheder med kommunikation. Spørgsmålene er designet til ikke at spørge direkte om kommunikationsvanskeligheder eller problemadfærd men om, hvordan kommunikation opnås.

Vanskeligheder og problemer vil opstå i forbindelse med en persons svar. Spørgsmålene søger ikke tilbageskuende oplysninger, men fokuserer på personens aktuelle kommunikation. Nogle gange vil de interviewede også ønske at kommentere, hvordan kommunikationen var på et tidligere tidspunkt, måske før et kommunikationshandicap opstod.

Vi har undgået 'ja/nej' spørgsmål i skemaet som "Har (n.n.) nogensinde...?" eller "Har du nogensinde...?" Det kan give det indtryk, at en bestemt adfærd forventes. Desuden kan sådanne spørgsmål begrænse omfanget af oplysninger fra respondenterne. I stedet har vi brugt åbne spørgsmål, som gør det muligt for personerne at give deres egne svar og at beskrive den kommunikative adfærd med deres egne ord.

Spørgsmålene identificerer en bestemt kommunikativ situation og spørger, hvordan personen normalt handler. Den interviewede skal derfor give en kort beskrivelse af, hvordan han/hun normalt kommunikerer i denne situation. Hvis den interviewede har svært ved at besvare, kan interviewerens bruge 'prompter' i form af eksempler for hvert spørgsmål. Disse kan hjælpe respondenterne til den type adfærd, spørgsmålet beskæftiger sig med.

Eksemplerne er til brug som prompt, hvis interviewerens ønsker at bruge dem. De er ikke beregnet til at blive præsenteret én efter én som en tjekliste. Derved gives den interviewede ikke indtryk af, at en bestemt adfærd forventes. Der lægges vægt på den interviewedes egne spontane reaktioner.

Rolle ved udvikling af indsatsstrategier

Formålet med Pragmatisk Profil er ikke en undersøgelse af sprog og kommunikation for sin egen skyld, men at hjælpe med at udvikle mål og strategier for indsatsen, og hjælpe med at registrere fremskridt på en uformel måde. Det er håbet, at anvendelse af Profilen kan hjælpe personerne og deres omsorgsgivere til at være aktive partnere i denne proces. Betydningen af Profilen i interventionen diskuteres yderligere i kapitel 7.

Kapitel 4. Beskrivelse og udvikling af Profilen.

Profilen består af to interview-skemaer. Det ene er designet til interview af en person, der kender klienten godt, for eksempel, et medlem af familien, en ven eller en hjælper, og kaldes hjælperversionen. Det andet skema er designet til at blive brugt til interview af en klient om hans eller hendes egen kommunikation og kaldes selvrapporteringsversionen. De to versioner er parallelle former af det samme interview, med ordlyden af spørgsmålene tilpasset.

Interviewene består af et sæt åbne spørgsmål, som alle er designet til at fremkalde beskrivelser af klientens kommunikation i en given situation. Ved hvert spørgsmål er der en række eksempler på den mulige adfærd, der måtte opstå. Disse eksempler kan anvendes som prompter, hvis personen/klienten har svært ved at svare. Svarene er angivet i et felt under hvert spørgsmål.

Interviewene er opdelt i fire afsnit, som beskrevet nedenfor:

Afsnit A: Kommunikative funktioner

Dette afsnit indeholder et udvalg af kommunikative funktioner, en person kan udtrykke, såsom at anmode om og afvise, at give oplysninger og udtrykke følelser.

Afsnit B: Respons på kommunikation

Spørgsmål, der beskæftiger sig med klientens reaktioner og svar på kommunikation fra andre mennesker. For eksempel stilles der spørgsmål om, hvordan klienten reagerer på antydninger og modstridende synspunkter.

Afsnit C: Interaktion og konversation

Dette afsnit beskæftiger sig med måden, klienten interagerer med andre mennesker og deltager i samtalen. Spørgsmålene handler om, hvordan samtaler typisk bliver indledt og afsluttet og om, hvordan samtalen bliver repareret, når skaden er sket.

Afsnit D: Indholdsbestemt variation

Dette afsnit beskæftiger sig med den måde, situationsbestemte faktorer kan påvirke en persons kommunikation. Spørgsmålene omfatter, hvad klienten kan lide at tale om, og hvilke situationer der kan skabe vanskeligheder i kommunikationen.

Interviewene præsenteres i slutningen af denne manual, og kan udskrives for at lette administrationen, til registrering af svarene og til, hvor det er relevant, at indgå i klientens journal.

Strukturen af Profilen og de emner, der behandles i hvert afsnit, præsenteres i begyndelsen af hvert interview. Et side anvendes til at notere korte oplysninger om den person, der er i fokus i interviewet. Der er også et resumé ark til opsummering.

Det er vigtigt, at brugerne sætter sig grundigt ind i brug og administration, inden et interview gennemføres. Denne information kan findes i kapitel 5.

Udvikling af den Pragmatiske Profil

Formålet med at udvikle Pragmatisk Profil var at få strukturerede, beskrivende oplysninger om en persons kommunikation, til at supplere andre metoder til vurdering. Vores beslutning om at vælge en hovedsagelig beskrivende, kvalitativ tilgang er faldet sammen med en stigende tendens i retning af accept af kvalitative forskningsmetoder i psykologi (Robson, 1993), i tale og sprog terapi (Eastwood, 1988) og samfundsvidenskabelig forskning (Richardson, 1996).

I udviklingen af Pragmatisk Profil for voksne trak vi på erfaringer fra "Pragmatics Profile of Everyday Communication Skills in Children" (Dewart og Summers, 1995) og besluttede at opretholde en lignende struktur, og at tage fat i lignende aspekter af kommunikationsfunktioner.

De fire hovedafsnit er de samme. Udvælgelsen af områder af pragmatisk funktion som tema for spørgsmålene blev styret af henvisning til litteratur om pragmatik. Vi måtte også tage hensyn til om emnet var et, som en person kan forventes at have observeret og reflekteret over i interviewet. Mange aspekter af pragmatik, så som forudsætning og samtale-postuler, inddrager ubevidste forstyrrende processer, som folk normalt ikke er opmærksomme på. Vores dækning af pragmatik er ikke tænkt at være omfattende, men til at dække aspekter, der er egnet til beskrivelse i et interview, som skal udføres med personer med en bred vifte af baggrunde, men med særlig bevidsthed om sprog og kommunikation.

Undervejs gik udviklingen af Pragmatisk Profil gennem en udviklingsproces. Vi gik først i gang med at udforme en samtale, der kan anvendes sammen med familier og personale hos voksne med indlæringsvanskeligheder. Denne version blev afprøvet i to undersøgelser med klienter på dagcentre¹ (Dewart et al., 1993). Da resultaterne var lovende blev det antaget, at der ikke var behov for, at Profilen var skræddersyet til og begrænset til voksne med indlæringsvanskeligheder, men kunne designes til at anvendes mere generelt til en bred vifte af klientgrupper, og faktisk til alle voksne. En modificeret version blev afprøvet i studenter-projekter, der gennemførtes med familier til personer med afasi.²

Baseret på resultaterne blev en revideret version udviklet. På dette tidspunkt blev det klart, at det ikke var hensigtsmæssigt at interviewe en persons familie, hjælper eller plejepersonale uden også at give personen selv mulighed for at give hans/hendes eget perspektiv og indsigt. Således satte vi os for at udtænke en parallel version af interviewet, affattet således, at den adspurgte beskriver, hvordan han/hun typisk kommunikerer med andre; et familiemedlem eller nogen, de kender godt. Da ikke alle vores oprindelige spørgsmål kunne tilpasses til selvrapportering betød det flere ændringer af det oprindelige sæt af spørgsmål.

De to reviderede udgaver blev derefter sendt til tale- og sprogterapeuter, der arbejder med klienter med forskellige typer kommunikationsvanskeligheder. De brugte Pragmatisk Profil og returnerede udfyldte skemaer sammen med deres svar på en evaluering af deres reaktioner på profilen, og deres erfaringer med skemaets anvendelse.

¹ 1 Research projects on the use of the Profile with adults with learning disabilities were carried out by Carolyn Dobbie and Sue Sidke, BSc students at Central School of Speech and Drama and Johanne Hitches, MSc student at City University, London.

² 2 Student projects evaluating use of the Profile with adults with aphasia were carried out by Joanna Allen and Janet Gillender, also BSc students at Central School of Speech and Drama.

Selvrapporteringsversionen blev også givet i skriftlig form til bachelor-studerende på University of Westminster, så typiske voksne reaktioner kunne måles. En løbende proces med at styre samtalen, sammenstille og fravælge svar, raffinere spørgsmål på grundlag af feedback og prøve dem igen, har resulteret i de to interviews, der præsenteres her. Som med Pragmatisk Profil for børn, overvejer vi en løbende proces med videreudvikling og byder fortsat kommentarer og kritiske tilbagemeldinger fra brugerne velkommen.

Pålidelighed og gyldighed

Da Pragmatisk Profil bruger en beskrivende, kvalitativ metode, skal pålidelighed og gyldighed gribes an anderledes end typiske kvantitative metoder (Dey, 1993; Robson, 1993). For eksempel er gyldigheden ikke fastslået ved korrelationer med scoringer på andre vurderinger eller skalaer. Pålidelighed og gyldighed kan gribes an i forhold til brugen af Profilen med en enkelt klient. Pålideligheden i forhold til sammenhængen mellem en interviewets svar kan testes i uformelle måder, for eksempel ved at stille et lignende spørgsmål igen på et senere tidspunkt. I relation til gyldighed: Da resultaterne fra de enkelte interviews er baseret på én persons opfattelse, kan brugeren forsøge at validere svarene ved at indhente oplysninger fra andre kilder. En fremgangsmåde er at interviewe både en hjælper og klienten selv, eller to mennesker, der kender klienten. Alternativt kan yderligere kilder stamme fra anvendelse af andre metoder til bedømmelse på området pragmatik, såsom naturalistisk eller struktureret observation eller konversationsanalyse. Brugers egen oplevelse af interaktion med klienten vil også være relevant. Processen med *triangulering* er et vigtigt begreb i validering af kvalitativ forskning. Som Robson (1993, p.383) kommenterer, "*er Triangulering i sine forskellige forklædninger (f.eks. at bruge flere metoder, eller indhente relevante oplysninger til et emne eller problem fra flere informanter), et uundværligt redskab i reelle undersøgelser.*"

Når to mennesker, der kender klienten, bliver interviewet hver for sig, er det vigtigt at være opmærksom på, at forskelle mellem deres rapporter ikke nødvendigvis indebærer, at Profilens svar er upålidelige. Forskellene kan opstå på grund af deres forskellige måder at opfatte klienten, at svare klienten, eller fordi klienten opfører sig meget forskelligt i to forskellige sammenhænge eller med to forskellige partnere.

Faktisk kan forskelle mellem interviewpersonernes resultat være meget informative, og evnen til at vise disse forskelle er et af de stærke punkter i Profilen. I relation til dette punkt fastslår Robson (1992, p.383), "*[Triangulering] ... giver et middel til at teste en kilde til oplysninger i forhold til andre kilder. Både korrespondancer og uoverensstemmelser er af værdi. Hvis to kilder giver de samme meddelelser, kan de til en vis grad kryds-validere hinanden. Hvis der er en uoverensstemmelse, kan undersøgelsen bidrage til at forklare fænomenet.*"

Kapitel 5. Brug og administration

Hvem vil finde Profilen anvendelig?

Profilen er blevet udarbejdet til brug for alle med en professionel interesse i sprog og kommunikation. Brugere kan omfatte talepædagoger, psykologer, neuropsykologer, ergoterapeuter, socialpædagoger, lærere og socialarbejdere i psykiatriske institutioner. Den kan også bruges til forskning, hvor kvalitative data fra Pragmatisk Profil kan give en "menneskelig dimension" til resultater afledt af kvantitative metoder.

Til hvem kan Profilen bruges?

Et fremherskende træk i Profilen er, at den kan anvendes til at undersøge kommunikation hos en bred vifte af brugere. Spørgsmålene er relevante for de fleste voksne, uanset om de har sprog- eller kommunikationsproblemer. Den kan bruges over en bred aldersgruppe, fra teenagere og unge voksne til ældre. Den er gældende for personer, der har vanskeligheder, der stammer fra neuropsykologiske, psykologiske, fysiske, sensoriske og indlæringsmæssige handicap. (Se kapitel 6 for yderligere diskussion af dette punkt).

Brug af forskellige versioner af Profilen

Om hjælperversionen eller selvrapporteringsversionen af interviewet skal bruges, afhænger meget af omstændighederne og formålet med at gennemføre interviewet. I klinisk arbejde vil brugen af selvrapporteringsversionen afhænge af klientens evne til at forstå spørgsmål og svare. Anvendelse af selvrapporteringsversionen kræver også en vilje og evne til at reflektere over ens kommunikation og sociale interaktioner. Men selv når kommunikationsevnerne er begrænsede, er det værd at forsøge at give en klient mulighed for, via selvrapporteringsinterview, at give vedkommendes egne opfattelser.

Det kan ved mange lejligheder være værdifuldt at interviewe både klienten og en, der kender vedkommende godt. Begge perspektiver kan hjælpe til at få et billede af, hvordan kommunikation mellem klienten og den anden person er, og hvilke vanskeligheder der kan opstå. Men hvis den interviewedes opfattelser skal deles med en anden, bør det gøres klart fra begyndelsen, at dette vil ske, da følsomme spørgsmål om fortrolighed kan være involveret.

I hvilken fase skal Profilen anvendes?

Profilen kan bruges på ethvert tidspunkt i arbejde med en klient: tidligt, som en del af det igangværende arbejde, eller under opfølgning. Da interviewet foregår i en afslappet atmosfære med respondenter i ro og i stand til at tale frit og åbent, kan det være et godt redskab til at etablere en god relation på et tidligt stadium. Det kan bidrage til at skabe en relation, hvor klienten, familie eller venner føler, at deres bidrag er af interesse for den professionelle. Det kan gentages med mellemrum for at vurdere fremskridt.

Planlægning af interview

I forberedelsen til interviewet, skal man sikre, at man gør sig bekendt med spørgsmålene, så man i interviewet kan stille spørgsmål og give eksempler på en naturlig og afslappet måde. I planlægningen af interviewet er det nyttigt at huske på, at der er et element af fleksibilitet i brugen af Profilen. Det behøver ikke at blive afsluttet på et møde, men kan fordeles over en række gange. Ikke alle spørgsmål vil være relevante til hver enkelt klient, og brugeren skal føle sig fri til at udelade de, der vurderes at være u hensigtsmæssige. Nogle mennesker, der har svært ved at forstå talte spørgsmål, kan være bedre i stand til at svare på dem i skriftlig form.

Vi har forsøgt så vidt muligt at undgå kulturel forud indtagethed eller kulturelle forventninger i ordlyden af spørgsmålene, men brugeren kan ønske at tilpasse visse spørgsmål for at gøre indholdet mere relevant for en særlig kulturel gruppe. Tilsvarende har vi forsøgt at udtrykke spørgsmål og eksempler, så de relaterer sig til liv og erfaringer hos alle, fra folk uden kommunikationsproblemer til mennesker med en række vanskeligheder. Ikke desto mindre kan brugeren ofte ønske at ændre den måde, et spørgsmål er formuleret, for at gøre det mere relevant for en bestemt klientgruppe, og skal føle sig fri til at gøre det, forudsat at det ændrede spørgsmål er rettet mod det samme aspekt af kommunikation.

Det er ofte at foretrække, at samtalen bliver udført på en-til-en basis, således at den person, hvis sprog der beskrives, ikke er til stede, når samarbejdspartnere bliver interviewet, og at den anden person ikke er til stede, når klienten selv bliver interviewet. Ved en person med kommunikationshandicap kan dette ikke altid arrangeres (for eksempel ved hjemmebesøg). Dog kan personer tæt på klienten med kommunikationshandicap ønske, ikke at dele oplysninger eller at sige ting, de mener, kan skade vedkommendes følelser, eller kan øge vedkommendes bevidsthed om de vanskeligheder, der kan opstå.

På samme måde kan personen med handicap ønske, ikke at kommentere en hjælpers kommunikative stil i tilfælde af, at kommentarerne opfattes som kritik. Spørgsmål om fortrolighed bør overvejes, før oplysningerne deles mellem de interviewede. Der kan dog være tilfælde, hvor en klient har meget begrænset udtryksevne, så det kan være nyttigt at arbejde sammen med et familiemedlem eller en ven for at lette fortolkningen og verifikation af svarene.

Forberede interview

Før interviewet skal brugeren udskrive en kopi af hele Profilen. Der er afsat plads på Profilen, hvor interviewerens skriver respondentens svar til hvert spørgsmål.

Udførelse af interview

Ved introduktionen af hjælperversionen af interviewet, fortæller interviewerens den interviewede, at det er vigtigt at finde ud af den interviewedes viden om, hvordan klienten kommunikerer i almindelige dagligdags situationer, og at interviewerens gerne vil stille nogle spørgsmål om dette.

Hvis selvrapporteringsversionen anvendes, bliver klienten fortalt, at det er vigtigt at høre om hans eller hendes egne erfaringer med at kommunikere i almindelige dagligdags situationer, og at interviewerens gerne vil stille nogle spørgsmål om dette. Klienten får at vide, at "Nogle af spørgsmålene beder dig om at tænke på en bestemt person, en person, du tilbringer tid sammen med, en ven eller et medlem af din familie." Klienten bliver derefter bedt om at give den navnet på denne person, så at det kan anvendes i de relevante punkter i spørgsmålene.

Samtalen bør gennemføres på en uformel måde, i et tempo, der giver respondenterne tid til at uddybe et svar hvis de ønsker det. Spørgsmålene er blevet formuleret til at lyde naturlige, og for at undgå komplekse konstruktioner, formaliteter og jargon. Denne uhøjtidelighed opretholdes ved at bruge klientens navn de steder, hvor (navn) vises i Profilen. Som svar på spørgsmål om en persons typiske kommunikative adfærd, kan de adspurgte sige, at 'det afhænger af situationen', hvem der er til stede, eller andre variabler. En sådan reaktion kan være nyttig og informativ, hvis respondenterne opfordres til at forklare og uddybe det.

Spørgsmålene fokuserer på, hvordan personen typisk kommunikerer nu, ikke på et tidligere tidspunkt eller før kommunikationen blev forringet. Men nogle gange ønsker respondenterne at beskrive og gøre sammenligninger med deres tidligere niveau for kommunikation og kan få lov til at diskutere dette.

Interviewet berører følsomme spørgsmål om, hvordan klienten forholder sig til andre, noget som der måske normalt ikke bliver talt om, og som han eller hun måske ønsker at diskutere i dybden under interviewet. Intervieweren kan beslutte at give den interviewede mulighed for at uddybe disse områder under interviewet, eller på et senere tidspunkt, eller med en anden professionel f.eks. en rådgiver.

Registrering af svar

Intervieweren skal notere svarene på de udskrevne ark, hvor der er plads til den interviewedes svar på hvert spørgsmål. Det er bedst at lave et ordret referat af svaret, selv når det svarer til et af de anførte eksempler, så personens egen formulering ikke tabes. Hvor intervieweren er blevet bedt om at give et eksempel, skal dette bemærkes. Nogle brugere har fundet det nyttigt at bruge samme formular, når en klient revurderes, og så notere svarene med en anden farve blæk end ved de oprindelige svar, så sammenligninger let kan gøres.

Brug af eksempler

Under hvert spørgsmål i Profilen står en række eksempler på kommunikativ adfærd. Hvis samtalen bliver brugt til forskningsformål, er det vigtigt, at hver interviewede får præcis den samme indgang, så svarene kan sammenstilles eller sammenlignes. Det anbefales derfor, at eksemplerne ikke anvendes ved interview med forskningsformål.

Klinisk interviewerfaring med profilen har vist, at det nogle gange er praktisk at have eksempler på mulig kommunikativ adfærd, som kan hjælpe den interviewede til at forholde sig til spørgsmålene. Den interviewede skal altid først opfordres til at beskrive de kommunikative adfærd i deres egne ord.

Interviewerne bør kun bruge listen med eksempler, hvis den interviewede har svært ved at tænke på et svar på spørgsmålet. Eksemplerne er medtaget for at hjælpe interviewede til at tænke over, hvad man ser i spørgsmålet, og svare på en relevant måde. Det skal understreges, at eksemplerne ikke skal bruges som en tjekliste, men kun som prompter, når den person, der interviewes ikke spontant har et svar på spørgsmålet.

Det kræver noget erfaring, for at interviewere kan beslutte, hvornår de skal komme med en prompt og vælge, hvilket eksempel der skal bruges. Hvis intervieweren mener, at den interviewede simpelthen er enig, uanset hvilket eksempel der bruges, kan eksempler på et andet funktionsniveau blive foreslået for at tilskynde til en benægtelse og måske et mere informativt svar.

Når de interviewede har beskrevet den typiske adfærd for hvert spørgsmål, kan intervieweren beslutte at undersøge yderligere, måske ved at bede om et eksempel på en nylig oplevet begivenhed, hvor en sådan adfærd fandt sted. Det vil især være, hvis svaret synes uventet; det vil sige, at det ikke passer med, hvad der tidligere er blevet sagt, eller hvad intervieweren allerede ved om klienten. Observationer kan også gøres af særlige situationer, der i interviewet viser sig at være af interesse, nødvendige eller kræver bekræftelse. Jo mere interviewet kan fokusere på virkelige hændelser fra den interviewedes erfaring, jo mere konkret er det billede der tegnes.

Vi er opmærksomme på, at nogle brugere kan ønske at give Profilen til den interviewede til udfyldning på et andet tidspunkt. Det er vigtigt at alle, der bruger Profilen på denne måde, gør det klart at det primære fokus er på den interviewedes spontane svar på spørgsmålene og understreger, at vejledningen ikke er beregnet til at blive brugt som en checkliste. Der er en fare for, at usædvanlig eller atypisk adfærd vil mangle, hvis Profilens eksempler bruges som checkliste. Hvis folk udfylder Profilen på egen hånd er det vigtigt, at indholdet af besvarelserne efterfølgende diskuteres i detaljer, så informationerne deles fuldt ud.

Sammenfatning af Profilens svar

Resumé-skemaet, som vises i starten af Profilen, kan bruges til at sammenfatte de vigtigste resultater fra hver sektion af interviewet. Formularen har for hver Profilens sektioner, plads til en opsummering i form af en kort synopsis af de relevante aspekter af klientens kommunikation.

Det skal atter understreges, at som en kvalitativ procedure giver Profilen ikke bedømmelser eller andre former for numeriske scores. I stedet er de væsentligste emner, der vurderes at komme fra interviewet, optaget i den samlede oversigt. Aspekter af kommunikation som er klare godt, bør registreres, såvel som områder der er problematiske. Det er vigtigt ikke at over-opsummere eller stole for meget på oversigter, idet vigtige detaljer eller variabilitet kan gå tabt.

Afsnit A: Kommunikative funktioner

Klientens vigtigste måde(r) at udtrykke kommunikative funktioner registreres her. Det er vigtigt at vide, om klienten har adgang til det fulde spektrum af måder at kommunikere på, eller om disse er begrænset. For eksempel kan en klient kun have adgang til nonverbale midler så som øjenbevægelser, fagter, vokalisering, eller vedkommende kan bruge skrivning som det vigtigste redskab til kommunikation. En anden klient kan udtrykke kommunikative funktioner i vid udstrækning gennem enkeltords ytringer. Hvis personen bruger alternativ / supplerende kommunikation (et tegnsystem, talemaskine, kommunikationsbog eller syntetisk tale) kan det være vigtigt at registrere, om dette bruges til alle eller kun nogle kommunikative funktioner.

Hvis en klient har adgang til en bred vifte af måder at udtrykke kommunikative funktioner, så registreres, hvad der sandsynligvis er klientens foretrukne stil for kommunikation, og det bør gøres klart, at dette er tilfældet. Nogle funktioner kan have en tendens til at forårsage særlige vanskeligheder for en klient. For eksempel, kan nogle funktioner som bede om hjælp, udtrykke følelser eller give oplysninger, sjældent udtrykkes eller udtrykkes i en anden form end den, der mere generelt bruges af denne klient.

Afsnit B: Reaktion på kommunikation

I resuméet kan registrere, om klienten reagerer på alle aspekter af kommunikation, der indgår i Profilen, eller om nogle kan skabe problemer. Den kan også registrere, hvordan klienten angives at reagere. Det kan for eksempel vise sig i interviewet, at klienten har tendens til at ignorere andres forsøg på kommunikation; ser ud til at misforstå; ofte beder om gentagelser; eller normalt er enig i, hvad der bliver sagt. Hvis problemer med at forstå nogle former for kommunikation er rapporteret, skal de registreres i resuméet.

Afsnit C: Interaktion og samtale

Sammenfatningen af dette afsnit kan indeholde vigtige punkter om klientens deltagelse i sociale interaktioner: hvordan vedkommende beskrives at indlede og fastholde interaktion og at reparere samtale-nedbrud og misforståelser. Alle kendetegn ved klientens samspilsstil, der påvirker den måde samtalen flyder eller bliver opfattet af andre, kan også nævnes.

Afsnit D: Indholdsbestemt variation

En kort registrering af de situationer, emner og mennesker, der rapporteres at føre til, at klienten er mest kommunikativ. Sammenhænge som skaber særlige vanskeligheder kan også bemærkes. Oplysninger i dette afsnit kan være relevant for beslutninger om de bedste sammenhænge, hvor man kan få repræsentative eksempler på klientens sprog.

Der noteres også bemærkninger om den måde, de interviewede beskæftiger sig med spørgsmålene, og i hvilken grad der er en bevidsthed om kommunikative problemstillinger og indsigt i eventuelle problemer. Disse oplysninger er af betydning i planlægningen af indsatsstrategier.

Kapitel 6. Brug af Pragmatisk Profil ved særlige klientgrupper

Spørgsmålene i Profilen blev udformet med en bred vifte af voksne i tankerne, herunder klienter med sprog- og kommunikationshandicap. Som omtalt i kapitel 5, er der mulighed for en vis fleksibilitet i interviewet, så spørgsmål kan udelades eller ændres, hvis det vurderes, at dette er nødvendigt for at passe til omstændighederne ved en særlig gruppe klienter.

Personer med afasi

Profilen kan give en måde at få indsigt i konsekvenserne af en erhvervet sprogforstyrrelse på en klients kommunikation i ikke-kliniske omgivelser, enten ud fra et perspektiv fra en person, der kender klienten godt, eller fra den klients eget perspektiv. Den forsøger at give et måde til aktivt at inddrage familie og andre personer i processen med kommunikativ genoptræning.

Vi er klar over, at mange personer med afasi vil have svært ved at forstå og svare på spørgsmålene i selvrapporteringsversion af Profilen. Men der er personer med dette handicap, som kan klare spørgsmålene og de meta-kommunikative krav af interviewet, og det er hensigtsmæssigt, at de skal have en mulighed for at få en stemme og en chance for at deltage. I afprøvningen af Profilen fandt vi, at mange hilste denne mulighed velkommen.

Det følgende er nogle få af de andre vigtige punkter vedrørende brug af Profilen til personer med afasi:

- Den kan supplere andre mere sprog-centrerede tilgange til vurdering, som traditionelle psykometriske tests og undersøgelser ved hjælp af kognitiv neuropsykologisk modellering.
- Den er beregnet til brug med en bred vifte af mennesker med afasi, uanset om pragmatiske faktorer menes at være et større problemområde. Pragmatiske faktorer siges undertiden at være forholdsvis bevaret ved afasi (Holland, 1980). Men som påpeget af Lesser og Milroy (1993), er samtaleinteraktioner påvirket af afasi-vanskeligheder, så som at finde ord og syntaktisk processering, der påvirker folks evne til at forstå, planlægge og udtrykke sig i en samtale, og til at foretage udbedring, hvor det er nødvendigt.
- Den tager hensyn til den to-vejs, samarbejdende karakter af kommunikation og samtale ved at udforske klientens kommunikation, set fra en kommunikativ partner, der også har mulighed for at reflektere over vedkommendes egen kommunikation med klienten. Den kan derfor være et nyttigt grundlag for indirekte tilgange til intervention, som aktivt involverer den pågældende klients pårørende eller plejepersonale (Green, 1982; Kagan and Gailey, 1993).
- Den kan have en rolle ved at undersøge *generalisering* af interventionsstrategier for at afgøre, hvorvidt de har en indflydelse på rammerne for det almindelige liv, en vigtig overvejelse drøftet af Muller og Code (1989)..
- Den fokuserer ikke kun på kommunikationsvanskeligheder og -problemer, men beskæftiger sig med den positive side af, hvordan kommunikationen er opnået. Spørgsmålene i interviewet kan alle anvendes til personer, hvis kommunikationen ikke forringet, og kan ligeledes anvendes til den kommunikative partner.

- Den henleder opmærksomheden til personens aktuelle funktion. Sommetider ønsker respondenterne at sammenligne dette med den kommunikative stil og færdigheder før hjerneskaden. Det er op til brugeren at bestemme, hvor meget man skal fortsætte denne diskussion.
- Den er mest egnet til brug, når neurologisk stabilitet er opnået efter hjerneblødning eller anden skade. Familie og andre omsorgspersoner er så i stand til at vide, hvad der er typisk for den daglige kommunikation med klienten.
- Overvejelse om, hvorvidt klienten interviewes adskilt fra hjælperen kan være særligt relevant (se kapitel 5).
- Foreløbige erfaringer fra Profilen kan følges op af mere detaljerede undersøgelser, så som konversationsanalyse som beskrevet af Lesser og Milroy (1993).

Voksne med indlæringsvanskeligheder

Brug af Profilen for denne gruppe er på linje med en stigende interesse i de dagligdags kommunikative behov hos voksne med indlæringsvanskeligheder, og i mulighederne for at maksimere den kommunikative effektivitet (Calculator og Bedrosian, 1988; van der Gaag, 1988). Denne interesse er vokset en del på grund af fokus på normalisering og integration i det bredere samfund.

Det er hensigten, at spørgsmålene i Profilen skal være anvendelige ved en bred vifte af alvorlige indlæringsvanskeligheder og til personer, der bor sammen med deres familier eller i andre boformer.

Mange hjælpere hos personer med indlæringsvanskeligheder tilbringer dagligt lang tid sammen med dem, og Profilen kan trække på deres erfaringer. Hjælperen kan, uanset om de hører til familien eller er ansat, føle sig undervurderet; og at blive hørt gennem interviewprocessen bidrager til at øge moralen og hjælper dem til at føle, at deres bidrag er værdsat. Dette kan, som med alle klientgrupper, gøre dem mere interesseret i at involvere sig i at arbejde sammen med professionelle.

Interviewet kan bringe beskrivelser af adfærd for dagen, til tider udfordrende adfærd, som hjælperen måske ikke har identificeret som kommunikativ, men som ved yderligere undersøgelser har vist sig at have kommunikativ funktion. Intervention kan derfor sigte på at hjælpe klienten med lære en anden, mere socialt acceptabel måde at udtrykke denne funktion (Durand, 1990). Sommetider er hjælpere opmærksomme på hårfine kommunikative signaler, som andre kan overse, og denne information vil kunne ses af interviewet. Nogle gange kan interviewets data, når der sammenlignes med observationer, afsløre at visse kommunikative signaler savnes af hjælperen eller, alternativt, overfortolkes.

Hvor mennesker med indlæringsvanskeligheder er i stand til at tale om deres egen kommunikation, kan selvrapporteringsversionen bruges, og respons sammenlignes med den, givet af hjælpere (Hitchens, 1996).

Personer med autisme

Personer med autisme har vanskeligheder med social interaktion og særlige problemer inden for pragmatik (Eales, 1993; Tager-Flusberg, 1993; Happe, 1994). Disse omfatter problemer i at fastholde et samtaleemne, forstå ikke-bogstavelige ytringer og tilpasse deres kommunikation til forskellige sammenhænge. Brug af interviewet kan fremhæve områder der volder særlige vanskeligheder, som kan rettes i det fremtidige arbejde. Personer med autisme, men med flere færdigheder, kan være i stand til at svare på selvrapporteringsversionen af interviewet, og kan være i stand til give deres egen, helt anderledes, perspektiv på deres oplevelser som samtalepartner.

Hørenedsættelse

Profilen kan anvendes både til mennesker, der har medfødt døvhed, og til de, der har en erhvervet hørenedsættelse, uanset om den er gradvis eller pludselig opstået.

Til en person med udviklingsmæssig døvhed, kan den anvendes, med mindre ændringer af ordlyden, til at udforske brugen af talesprog eller et tegnsprog.

Personer, der har mistet deres hørelse som voksne, og som derfor har måttet ændre deres måde at interagere med andre mennesker, støder ofte på en række vanskelige situationer i deres daglige kommunikation med deres familier og resten af verden. For eksempel kan en person mangle at få tvivl afklaret; hvilket kan resultere i misforståelser. Profilen giver mulighed for at reflektere over sådanne situationer, og kan medvirke til at åbne en diskussion om de strategier, klienterne kan bruge til at forbedre forholdene.

Desuden kan de, der interagerer med klienten, bistås i at finde måder hvorpå de kan bidrage til at kommunikationen flyder lettere. Brug af begge versioner af profilen kan medvirke til at udforske kommunikationsvanskeligheder, der ikke er nemme at diskutere inden for familiens rammer. Såfremt klienten ønsker det, kan der med professionel hjælp søges løsninger med både klienten og familien.

Voksne med psykiske sygdomme

Profilen kan også anvendes til overvejelse af kommunikationsproblemer for mennesker med psykiske lidelser, såsom depressive/ maniodepressive lidelser eller skizofreni. Interviewet giver dem mulighed for at reflektere over den måde, de forholder sig til andre, både verbalt og nonverbalt. Familier til mennesker med skizofreni og andre lidelser kan føle, at fagfolk ikke tager hensyn til deres oplevelser ved at leve med klienten og viden om klienten. Deres hverdag foregår ofte under betydeligt pres, og interviewet kan hjælpe med at starte en proces med støtte til at klare dagliglivet med en person med en psykisk lidelse.

Andre brugergrupper

Der er en række andre klientgrupper, hos hvem det kan være fornuftigt at overveje brugen af Profilen. En af disse er ældre mennesker med demens. Familier og andre omsorgspersoner oplever det ofte yderst vanskeligt at kommunikere med disse mennesker, hvilket kan medføre betydelig stress. Igen, ved at reflektere over processen for kommunikation i interviewet, kan en pårørende, hjælper eller plejepersonale hjælpe med at finde måder at forvalte samspillet for at gøre det mere effektivt og mindre stressende.

Anvendelse af Profilen kan også overvejes til mennesker med traumatisk hjerneskade, som kan have indflydelse på aspekter af social og kommunikativ funktion, også selv om sproget ikke er den største forringelse. Folk, hvis sociale adfærd er påvirket af denne type skade,

har ofte begrænset indsigt i, hvordan de bliver set af andre og deres indvirkning på andre. Det kan være nyttigt at udforske uoverensstemmelser i opfattelsen mellem reaktioner på selv- og hjælperrapporteringsinterviews eller mellem selvrapportering og observationer af klientens sociale interaktioner. Familier kan støttes i at finde måder at forvalte vanskelig adfærd i hverdagssituationer.

For personer med fysiske funktionsnedsættelser, der påvirker deres evne til at frembringe ekspressivt sprog, kan interviewet hjælpe med at undersøge, hvordan kommunikation kan opnås. Det kan give oplysninger om de måder, hvorpå kommunikationsbøger, tavler og IT-baserede kommunikationssystemer reelt anvendes, og begrænsningerne heri, så brugen kan lattes.

En anden gruppe af klienter, for hvem Profilen kan overvejes, er personer der stammer. I deres tilfælde kan selvrapporteringsversionen være en måde at udforske, hvordan de håndterer en række kommunikative situationer, uden at deres stammen er fokus for undersøgelsen.

Endelig kan der være en endnu udforsket rolle for denne tilgang i parterapi, hvor spørgsmål vedrørende den måde, parret kommunikerer med hinanden på, kan løses ved at gennemføre interviewet med hver enkelt om deres egen kommunikation og om partneren. Terapeuten kan derefter samarbejde med parret i at finde måder, hvorpå deres kommunikation kan styrkes.

Brug af Profilen i tosprogede eller multikulturelle miljøer

Kommunikationsproblemer kan være svære at undersøge, hvis klientens første sprog ikke er det samme som hos den professionelle, der udfører vurderingen. Profilen har potentiale til brug i denne situation.

Spørgsmålene kan bruges uanset sprog og er ikke afhængige af, at brugeren har indgående kendskab til opbygning og form af det brugte sprog. Hvis interviewpersonen ikke taler dansk, kan profilen anvendes i oversat form eller gennem samarbejde med en tolk / en tosproget medarbejder, der er bekendt med målene for interviewet, men kræver ikke detaljeret kendskab til sproglige strukturer eller teknisk terminologi. Hvis klienten er tosproget, kan svar på spørgsmålene også hjælpe med at bestemme, hvilket sprog der anvendes i hvilke omstændigheder, da afasi, for eksempel, kan have påvirket brugen af ét sprog mere end et andet.

I opbygningen af spørgsmålene har vi forsøgt, ikke at tilrettelægge dem i retning af én kulturel gruppe. Gennem svarene på spørgsmålene kan opnås indsigt i, hvordan en persons kultur og baggrund påvirker den måde sproget bruges. Denne indsigt kan være værdifuld for det fremtidige arbejde med klienten og familien.

Familiemedlemmer er involveret, og kan føle, at deres medvirken er værdsat. Dette kan være særligt vigtigt i arbejdet med folk fra minoritetsgrupper, der kan føle sig umyndiggjort i mødet med fagfolk.

Kapitel 7 Betydning for intervention

I dette kapitel vil vi foreslå generelle tilgange til at arbejde med klienter og deres familier, venner og plejepersonale med baggrund i den underliggende begrundelse for Pragmatisk Profil. Det er ikke vores formål her at foreslå detaljerede, specifikke planer for indsatsen. Pragmatisk baseret indsats er stadig under udvikling (Smith og Leinonen, 1992, Lesser og Milroy, 1993) og praktikere kan anvende deres viden og erfaring til at fremme en metode. Intervention med henblik på at lette den daglige kommunikation skal være nøje tilpasset til hvert enkelt situation, så vores mål er ikke at være foreskrivende. Vi vil skitsere nogle måder at tænke på, der stammer fra brugen af Pragmatisk Profil, og som kan være nyttige i planlægningen af indsatsen.

Brug af profilen til at planlægge indsats

Partnerskab og deling af magten er vigtige elementer i brugen af Profilen. Det gælder både hjælper- og selvrapporteringsinterviews. Princippet er, at hvad respondenterne har at sige er vigtigt, og fra starten af processen er det et fælles foretagende. Det samarbejde der er etableret fører naturligt til at arbejde sammen om at planlægge indsatsen. Når klienter og de tættest involveret er taget med i beslutningsprocessen om indsats, og hvis planerne er relevante for deres oplevede behov, er der langt større chance for, at motivationen vil være høj og engagementet vil blive fastholdt. Dette engagement er afgørende for, hvor fokus er på at forbedre den daglige kommunikation i miljøer såsom hjem eller dagcenter. Uden dette samarbejde kan man udtænke handlingsplaner, som ikke bliver udført, måske fordi planerne ikke anses for at være relevante; være praktisk mulige, eller opfyldte behovet. Udveksling af information og planlægningen af samarbejdet har til formål at overvinde disse barrierer for en effektiv indsats.

Når både klient og familiemedlem / hjælper er interviewet hver for sig kan det vise sig, at der er områder hvor deres opfattelser er forskellige. For eksempel kan en person melde 'ingen vanskeligheder', men klienten rapporterer, at den pågældende ikke giver ham/hende tid til at reagere. Alternativt kan klienten undlade at oplyse om problemer med f.eks. at starte og afslutte samtaler, men hjælperen kan oplyse, at klienten kaster sig ud i emner uden indledning, og holder taler uden hensyn til lytterens reaktioner. Sådant viden kan være vigtig i diskussionen om, hvad der skal arbejdes videre med.

Det skal dog bemærkes, at interviewet kan rejse følsomme punkter, som den enkelte ikke føler sig i stand til at rejse direkte med den anden. Rådgiveren skal overveje sådanne fortrolige problemer og diskutere dem med den pågældende.

Et interview kan medføre en bredere diskussion om følelser relateret til kommunikation, herunder følelse af frustration og tab. Nogle gange vil det være klart fra interviewet, hvordan disse følelser påvirker personens adfærd; måske optræder vedkommende gnaven og ikke-kommunikerende eller vrede og viser lyst til at råbe. Dette giver en mulighed for at få en indsigt, som kan lede til ændringer i adfærd, der vil være mere positiv for alle parter.

Fælles diskussioner kan støtte udarbejdelse af ideer til, hvad der er vigtigt og hvad der er nødvendigt for at kunne foretage ændringer, og hvilke ændringer der er realistiske. For eksempel,

- På hvilke måder kan *klienten* ændre sig?
- Hvilke ændringer kan *familie, venner og personale* gøre for at forbedre kommunikationen med klienten?
- Hvilke tilpasninger kan foretages i *det omgivende miljø* for at lette klientens kommunikation?

Vi vil nu se på disse tre områder.

Klienten

En måde at forbedre interaktion på er at opmuntre klienten til at overveje at ændre sider af vedkommendes kommunikative adfærd.

- Profilen kan hjælpe med at identificere områder af kommunikationen der fungerer godt, og de, der kan give problemer. Klienten kan tilskyndes til at gøre mest muligt ud af de kommunikative styrker, der gør det muligt at have succes i interaktioner.
- Bestemte typer af vanskeligheder, som at bede om hjælp eller tydeliggørelse, kan sammen med klienten vælges som prioriterede områder. Det kan så besluttes at arbejde direkte med vanskelighederne; at udvikle kompenserende strategier, eller overveje at anvende alternative metoder til kommunikation, såsom at bruge tegn, fagter eller lign.
- At arbejde direkte med klienten, kan til en start indebære rollespil af alternative strategier, som derefter kan praktiseres i dagligdagen
- Med nogle klienter kan diskuteres pragmatiske problemstillinger, så som aspekter af 'turtagning' i samtaler, høflighed og social accept; med henblik på at opnå større bevidsthed og kontrol af egne kommunikative færdigheder.
- Ved at være involveret i processen med vurdering og planlægning, er klienterne mindre tilbøjelige til at udvikle afhængighed af hjælperen. Hjælperen skal være villig til at lade klienten tage mere kontrol med at lede processen.
- Klienten kan hjælpes til at udvikle strategier, for eksempel til at få folks opmærksomhed, som er mere effektive og socialt acceptable end de, der i øjeblikket anvendes. Desuden kan vedkommende blive opfordret til at give udtryk for kommunikative behov, f.eks. behov for mere tid til at sige det, der forsøges formuleret.
- Da indsatsen så vidt muligt er baseret på virkelige situationer, er generalisering bygget ind i den samlede indsats, frem for noget, der skal løses på et senere tidspunkt.
- For nogle klienter kan det være værdifuldt at støtte dem i at udvikle specifikke kommunikationsfærdigheder til et bestemt formål, som kan være arbejdsrelateret, så som at holde et foredrag eller svare på spørgsmål fra offentligheden.
- Ved at inddrage familie, venner og personale og bruge sammenhænge uden for klinikken, er indsatsen ikke adskilt fra andre sider af dagligdagen.

Familier, venner og personale.

En anden måde at gribe en intervention an på er at tilskynde klientens nærpå personer til at overveje at ændre sider af deres kommunikative adfærd for at lette kommunikationen.

- Interviewet kan øge folks bevidsthed om den fælles karakter af kommunikationsprocessen og om, hvordan både de og klienten har andel i at gøre samspillet effektivt.
- De interviewede kan spontant identificere måder, hvorpå deres egen adfærd eller reaktioner kan støtte, eller alternativt være til skade for kommunikation med klienten.
- Personer kan beslutte at foretage ændringer i deres egen måde at interagere med klienten på for at se, om det letter kommunikationen, for eksempel ved at bremse deres tale eller give mere tid til klienten til at reagere.
- Ved at være involveret i vurdering og planlægning, føler personer tæt på klienten sig mere forpligtet til at aktivt involvere sig i at gennemføre den deraf følgende indsats.
- Ved at blive tilskyndet til at dele deres erfaringer fra dagligdagen med klienten, kan familier, venner og personale føle sig i stand til at videregive nogle af deres frustrationer, angst og vanskeligheder, og kan blive hjulpet til at kunne klare disse.

Det kommunikative miljø

En anden måde at gribe intervention an, er at fokusere på aspekter i klientens bredere kommunikative miljø.

- Svar til afsnit D i Profilen kan afsløre faktorer i omgivelserne, der kan ændres for at fremme kommunikationen for klienten.
- Klienten kan blive opfordret til at tage kontakt til en bredere vifte af muligheder for social interaktion, som en klub eller aftenskole.
- Behandleren kan skabe muligheder for at klienten kan møde andre med lignende problemer, for eksempel i en selvhjælps- eller støttegruppe.
- Klienten kan få hjælp til at undersøge erhvervsmulighederne. Dette kan indebære at tale med arbejdsgivere / potentielle arbejdsgivere om de særlige kommunikative behov klienten måtte have, og de måder, hvorpå de selv og kolleger kan støtte klienten til at arbejde effektivt.
- Ved at tilskynde til selv at tage ansvar for eller få støtte fra socialrådgiver, kan behandleren hjælpe klienten med at få adgang til sin retmæssige plads i samfundet.
- Med kampagner og informationsarbejde af forskellig art kan bevidstheden om handicapsspørgsmål øges og oplyse offentligheden om kommunikationshandicap.

Afsluttende bemærkning

Afslutningsvis håber vi, at Pragmatisk Profil vil spille en rolle ved at give indblik i folks egne erfaringer som samtalepartner; ved at rette opmærksomheden mod de kommunikative udfordringer i dagligdagen, og hjælpe med at finde måder, hvorpå folks daglige kommunikation kan forbedres.

REFERENCER

- BALL, M.J., DAVIES, E., DUCKWORTH, M. and MIDDLEHURST, R. (1991). 'Assessing the assessments: a comparison of two clinical pragmatic profiles.' *Journal of Communication Disorders*, 24, 367-79.
- BATES, E. (1974). 'Acquisition of pragmatic competence.' *Journal of Child Language*, 1, 277-81.
- BRONFENBRENNER, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- CALCULATOR, S.N. and BEDROSIAN, J.L. (1988). *Communication Assessment and Intervention for Adults with Mental Retardation*. Boston, MD: College-Hill.
- CLARK, H.H. and MARSHALL, C.R. (1981). 'Definite reference and mutual knowledge.' In: JOSHI, A.K., WEBBER, B.L. and SAG, L.A. (eds) *Elements of Discourse Understanding*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CRAIG, H.K. (1983). 'Applications of pragmatic language models for intervention.' In: GALLAGHER, T.M. and PRUTTING, C. (eds) *Pragmatic Assessment and Intervention Issues in Language*. San Diego, CA: College-Hill.
- CRAIG, H.K. (1995). 'Pragmatic Impairments.' In: FLETCHER, P. and MACWHINNEY, B. *Handbook of Child Language*. Oxford: Blackwell.
- DEWART, H. and SUMMERS, S. (1988). *The Pragmatics Profile of Early Communication Skills*. Windsor: NFER-NELSON.
- DEWART, H. and SUMMERS, S. (1993). *Assessment of children's communication: asking 'How?'* Presented at Symposium on Qualitative and Quantitative Methods in Psychological Research in Education. British Psychological Society Education Section Annual Conference, Reading.
- DEWART, H. and SUMMERS, S. (1995). *The Pragmatics Profile of Everyday Communication Skills in Children*. Windsor: NFER-NELSON.
- DEWART, H., SUMMERS, S. DOBBIE, C. and SIDKE, S. (1993). *Describing communication skills: use of the Pragmatics Profile*. Presented at the British Institute for Learning Disabilities Annual Conference, Torquay.
- DEY, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User Friendly Guide For Social Scientists*. London: Routledge.
- DUCHAN, J.L. (1991). 'Everyday events: Their role in language assessment and intervention.' In: GALLAGHER, T.M. (ed.) *Pragmatics of Language: Clinical Practice Issues*. London: Chapman and Hall.
- DURAND, V.M. (1990) *Severe Behavioural Problems: A Functional Communication Training Approach*. New York: Guilford Press.
- EALES, M.J. (1993). 'Pragmatic impairments in adults with childhood diagnoses of autism or developmental receptive language disorder.' *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 23, 593-617.
- EASTWOOD, J. (1988). 'Qualitative research: an additional research methodology for speech pathology?' *British Journal of Disorders of Communication*, 23, 2, 171-84.
- FLORANCE, C.L. (1981). 'Methods of communication analysis used in family interaction therapy.' In: BROOKSHIRE, R.H. (ed.) *Clinical Aphasiology: Conference Proceedings*, Minneapolis, MN: BRK Publishers, pp. 204-11.
- GAAG, A. van der (1988). *The Communication Assessment Profile for Adults with Mental Handicap*. London: Speech Profiles.
- GAAG, A. van der and DORMANDY, K. (1993). *Communication and Adults with Learning Disabilities*. London: Whurr.
- GALLAGHER, T.M. (1991a). *Pragmatics of Language: Clinical Practice Issues*. London: Chapman and Hall.

- GALLAGHER, T.M. (1991b). 'A retrospective look at clinical pragmatics.' In: GALLAGHER, T.M. (ed.) *Pragmatics of Language: Clinical Practice Issues*. London: Chapman and Hall.
- GALLAGHER, T.M. and PRUTTING, C.A. (eds) (1983). *Pragmatic Assessment and Intervention Issues in Language*. San Diego, CA: College-Hill.
- GERBER, S. and GURLAND, G.B. (1989). 'Applied pragmatics in the assessment of aphasia.' *Seminars in Speech and Language*, 10, 263-81.
- GREEN, G. (1982). 'Assessment and treatment of the adult with severe aphasia: aiming for functional generalization.' *Australian Journal of Human Communication Disorders*, 10, 11-23.
- GRICE, P. (1975). 'Logic and conversation.' In: COLE, P. and MORGAN, J. (eds) *Syntax and Semantics 3: Speech Acts*. London: Academic Press.
- HAPPÉ, F. (1994). *Autism: An Introduction to Psychological Theory*. London: UCL Press.
- HITCHENS, J. (1996). MSc project, City University.
- HOLLAND, A. (1980). *Communicative Abilities in Daily Living*. Baltimore, MD: University Park Press.
- HOLLAND, A. (1982). 'Observing functional communication of aphasic adults.' *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 47, 50-6.
- KAGAN, A. and GAILEY, G.F. (1993). 'Functional is not enough: training conversation partners for aphasic adults.' In: HOLLAND, A. and FORBES, M. (eds) *Aphasia Treatment: World Perspectives*. London: Chapman and Hall.
- LESSER, R. and MILROY, L. (1993). *Linguistics and Aphasia: Psycholinguistic and Pragmatic Aspects of Intervention*. London: Longman.
- LEVINSON, S.C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LOMAS, J., PICKARD, L., BESTER, S., ELBARD, H., FINLAYSON, A. and ZOGHAIB, C. (1989). 'The communicative effectiveness index: development and psychometric evaluation of a functional communication measure for adult aphasia.' *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 54, 113-24.
- LUND, N. and DUCHAN, J. (1983). *Assessing Children's Language in Naturalistic Contexts*. Englewood-Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- MCTEAR, M.F. (1985a). 'Pragmatic disorders: a question of direction.' *British Journal of Disorders of Communication*, 20, 119-27.
- MCTEAR, M.F. (1985b). 'Pragmatic disorders: a case study of conversational disability.' *British Journal of Disorders of Communication*, 20, 129-42.
- MCTEAR, M.F. and CONTI-RAMSDEN, G. (1992). *British Journal of Disorders of Communication*, London: Whurr.
- MANOCHIOPINIG, S., SHEARD, C. and REED, V.A. (1992). 'Pragmatic assessment in adult aphasia: a clinical review.' *Aphasiology* 6, 6, 519-33.
- MULLER, D.J. and CODE, C. (1989). 'Interpersonal perceptions of psychosocial adjustment to aphasia.' In: CODE, C. and MUELLER, D.J. (eds) *Aphasia Therapy 2*. edn. London: Whurr.
- PENN, M.C. (1988). 'The profiling of syntax and pragmatics in aphasia.' *Clinical Linguistics and Phonetics*, 2, 179-207.
- PRUTTING, C.A. (1982). 'Pragmatics as social competence.' *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 47, 123-34.
- PRUTTING, C.A. and KIRCHNER, D.A. (1983). 'Applied Pragmatics.' In: GALLAGHER, T.M. and PRUTTING, C.A. (eds) *Pragmatic Assessment and Intervention Issues in Language*. San Diego, CA: College-Hill.
- PRUTTING, C.A. and KIRCHNER, D.A. (1987). 'A clinical appraisal of the pragmatic aspects of language.' *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 52, 105-19.
- RICHARDSON, J.T.E. (1966). *Handbook of Qualitative Research Methods for Psychology and the Social Sciences*. Leicester: BPS Books.

- ROBSON, C. (1993). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner Researchers*. Oxford: Blackwell.
- SACKS, H., SCHEGLOFF, E. and JEFFERSON, G. (1974). 'A simplest systematics for the organization of turntaking in conversation.' *Language*, 50, 696-735.
- SARNO, M.T. (1965). *The Functional Communication Profile*. NYU Medical Center, Institute of Rehabilitation Medicine, New York.
- SEARLE, J. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SKINNER, C., WIRZ, S., THOMPSON, I. and DAVIDSON, I. (1984). *Edinburgh Functional Communication Profile*. Oxfordshire: Winslow Press.
- SMITH, B.R. and LEINONEN, E. (1992). *Clinical Pragmatics: Unravelling the Complexities of Communicative Failure*. London: Chapman and Hall.
- SPERBER, D. and WILSON, D. (1986). *Relevance, Communication and Cognition*. Oxford : Blackwell.
- TAGER-FLUSBERG, H. (1993). 'What language reveals about the understanding of minds in children with autism.' In: BARON-COHEN, S., TAGER-FLUSBERG, H. and COHEN, D., (eds). *Understanding Other Minds: Perspectives from Autism*. Oxford: Oxford University Press, pp. 138-57.
- WEBSTER, E., DANS, J. and SAUNDERS, P. (1982). 'Descriptions of husband-wife communication pre- and post-aphasia.' In: BROOKSHIRE, R.H. (ed.) *Clinical Aphasiology: Conference Proceedings*. Minneapolis, MN: BRK Publishers, pp. 64-74.
- WIRZ, S.L., SKINNER, C. and DEAN, E. (1990). *Revised Edinburgh Functional Communication Profile*. Tucson, AZ: Communication Skill Builders.